

Antoine de Saint-Exupéry

Mali princ

S crteži autora

**teksti k crtežem
(broj stranic se odnosi na original!):**

- stran 4: Mislim, da je za svoj big ishasnovao jato divljih ptic.
stran 11: Ovo je njegov najbolji portret, koga sam kasnije uspio nacrtati.
stran 15: Mali princ na asteroidu B 612.
stran 23: Baobabi.
stran 34: Pažljivo je pomeo žive vulkane.
stran 49: Strašna je ova moja služba.
stran 59: — Čudna si ti živina — reče joj nazadnje — tanka kot prst ...
stran 62: Cijel planet je suh, šiljast i slan.
stran 65: I legao se je u travu i zaplakao.
stran 71: Ako budeš dohadjao, na peldu, u četiri ura otpodne, ću se ja jur od tri ura početo veseliti.
stran 78: On se smije, pobadne konopac, obraća koloturić.
stran 83: — A sada poj — reče on ... — ja kanim doliskočiti!
stran 90: Pao je polako, kot kad pada stablo.

na gradišćanskohrvatski prevodio: mag. Ivan Rotter

LÉONU WERTHU

Prosim dicu za oprostjenje, da sam ovu knjigu posvetio odraščenomu človiiku. Imam za to ozbiljno ispričanje: ta odraščeni je najbolji prijatelj, koga imam na svitu. Imam i drugo ispričanje: ta odraščeni more sve razumiti, još i knjige za dicu. Imam i treto ispričanje: ta odraščeni živi u Francuskoj, kade je gladan i kade mu je hladno. Potribno je, da ga negdo utiši. Ako sva ova ispričanja nisu dosta, rado ću posvetiti ovu knjigu ditetu, ko je nekada bio ta odraščeni človik. Svi odraščeni su nekoč bili dica. (Ali se malo ki od njih toga spominja.) Ispravljam, ada, svoju posvetu:

LÉONU WERTHU kad je bio mali dičak

Jednoč, kad sam bio šest ljet star, sam vidio prekrasnu sliku u nekoj knjigi o prašumi, ka se je zvala „Istinite priče“. Slika je kazala strašno veliku kaču kot će uprav požrknuti neku divlju živinu. Ovo je kopija toga crteža.

U knjigi je bilo pisano: „Te boe požrknju svoj plinj u jednom žalozu, prez žvakanja. Potom se već ne moru gibati i prospavaju šest misec dokle sve ne probavu.“

Ja sam ončas čuda razmišljavao o pustolovina, o avantura u prašumi, pak mi se je jednoč ugodalo, da u boji nacrtam svoj prvi crtež. Moj crtež broj 1 je izgledao ovako:

Pokazivao sam svoje meštarsko djelo odraščenim i pitao sam je je li se boju mojega crteža.

Oni su mi odgovarali: „Zbog čega bi se bojali krljače?“

Moj crtež nije prikazivao krljaču. Prikazivao je kaču kako probavlja slona, elefanta. Zatim sam nacrtao kaču znutra, da bi odraščeni mogli bolje razumiti. Njim se sve svenek mora razložiti. Moj crtež broj 2 je izgledao ovako:

Odraščeni su mi svitovali, da ostavim crtanje kače zvana ili znutra i da se bolje posvetim zemljopisu, povijesti, računu i gramatiki. Tako sam, pravoda, sa šestimi ljeti napustio divno zvanje slikara. Zbog neuspjeha mojih crtežev broj 1 i broj 2 sam zgubio volju. Odraščeni nikada ništa ne razumu samo po sebi, a dica nastanu trudna kad im svenek i svenek nanovič moraju razlagati.

Morao sam, ada, zibrati neko drugo zvanje, pak sam nastao pilot. Letio sam svagdir po svitu. Zemljopis mi je u tom zaistinu dobro služio. Znao

sam na prvi pogled razlikovati Kinu od Arizone. A to je jako hasnovito, ako človik u noći zabludi.

Tako sam, u toku žitka, čuda puti došao u kontakt s ozbiljnim ljudima. Dugo sam živio među odraščeni. To nije bitno poboljšalo moje mišljenje o njoj.

Kad sam među njima strefio nekoga, ki mi se je činio malo zvitiji, pokušio sam mu pokazati svoj crtež broj 1, koga sam dobro čuvao. Kanio sam znati, je li ga on zaistinu razumi. Ali on bi mi svenek odgovarao: „To je krljača.“ Onda se ja s takovim već nisam pominao ni o velikoj kači, ni o prašumi, ni o zvijezda. Spušćao sam se na njegov nivo. Razgovarali smo se o bridžu, o golfu, o politici i o kravata. A odraščeni je onda bio jako zadovoljan, da je spoznao tako spametnoga človika.

II

Tako sam živio sâm, prez bilo koga s kim bi se bio mogao iskreno pominati, sve dokle mi se pred šestimi ljeti, u pustini Sahari, nije pokvario motor. Nešto se je bilo slomilo u mom motoru. Pak, pokidob da uza se nisam imao ni mehaničara ni putnikov, počeo sam potpuno sâm popravljati veliki kvar. Bilo je to za mene pitanje žitka ili smrti. Imao sam pitke vode za kumaj osam dan.

Prvi večer sam tako zaspao na pijesku, tisuć milj daleko od ljudskih naseljev. Bio sam čuda osamljeniji nego bilo ki po brodolomu na splavi, usred oceana. Zato si morete predstaviti kako sam se začudio kad me je u zori probudio čudnovit glasić. Rekao mi je:

— Prosim ... nacrtaj mi ovcu!

— Ah!

— Nacrtaj mi ovcu ...

Skočio sam na noge kot da je udrila strijela u mene. Dobro sam si zriboao oči i dobro pogledao. Vidio sam čisto zvanarednoga človičca, ki me je ozbiljno gledao. Ovo je njegov najbolji portret, koga sam kasnije uspio nacrtati. Ali moj crtež, sigurno, ni zdaleka nije tako čaroban kot njegov model. To nije moja krivica. Kad sam bio šest ljet star, sam zbog odraščenih zgubio volju za slikarsku karijeru pak se nisam naučio crtati ništa drugo zvana velike kače znutra i zvana.

Gledao sam, ada, človičca začudjeno široko otvorenim očima. Ne zabite, da sam se nahadjao na tisuć milj daleko od ljudskih naseljev. A činilo mi se je, da moj človičac nije ni zabludio, ni trudan za zrušiti, ni polumrtav od glada, ni od žaje, ni od straha. Po ničemu nije bio spodoban izgubljenomu ditetu usred pustine, na tisuć milj od ljudskih naseljev. Kad sam konačno mogao govoriti, rekao sam mu:

— Ali ... ča ti ovde djelaš?

A on mi onda ponovi, čisto tiho, kot da kani reči nešto jako ozbiljno:

— Prosim ... nacrtaj mi ovcu ...

Kad se neka tajna čini, da je nadmoćna, človik se ne sigura, da se suprotstavi. Koliko god mi se je činilo, da to nima smisla, na tisuć milj od ljudskih naseljev i u smrtnoj pogibelji, izvadio sam iz džepa list papira i nalivpero. No, onda sam se spomenuo, da sam pred svim učio zemljopis, povijest, račun i gramatiku, pak sam malo zlovoljno rekao človičku, da ne znam crtati. On mi odgovori:

— Ništa za to. Nacrtaj mi ovcu.

Pokidob da nikada nisam bio nacrtao ovcu, nacrtao sam ja za njega nanovič jedan od onih dvih crtežev, ke sam znao nacrtati. On s velikom kačom zvana. I prestrašio sam se, kad sam čuo ča mi mali odgovara:

— Ne! Ne! Neću ja slona u kači. Kača je jako pogibeljna, a slon triba čuda mjesta. Kod mene je sve tako malo. Ja kanim ovcu. Nacrtaj mi ovcu.

Onda sam crtao.

On je pažljivo gledao, pak reče:

— Ne! Ta je jur jako betežna. Nacrtaj neku drugu.

Crtao sam.

Moj prijatelj se ljubezno nasmiši, i strpljivo veli:

— Ti vidiš, da to nije ovca, to je baran. Ima roge ...

Nanovič sam crtao. Ali mali je odbio ov crtež kot i one ostale:

— Ta je prestara. Ja kanim ovcu, ka će dugo živiti.

I tako, ar već nisam imao strpljenja i bila je jur stara dob, da počnem rastavljati motor, načechrkao sam ja ov crtež i mrnjao sam:

— Ovo je škrablja. Ovca, ku željiš, je nutri. Bio sam presenećen, kad sam vidio kako se je obraz mojega maloga suca razvedrio:

— To je uprav ono, ča sam si željio! Misliš, da će ta ovca tribati čuda trave?

— Zač?

— Zato ar je kod mene doma sve tako malo ...

— To će joj sigurno biti dosta. Dao sam ti čisto malu ovcu.

On se prigne k crtežu:

— Nije čisto mala ... Glej! Zaspala je ... I tako sam se upoznao s malim princom.

III

Dugo sam tribao, dokle sam razumio, odakle je došao. Meni se je činilo, da mali princ, ki me je čuda spitkovao, nikada nije čuo moja pitanja. Slučajno izgovorene riči su mi malo po malo sve otkrile. Tako, kad je prvi

put zagledao moj zrakoplov (neću crtati zrakoplov, to je čuda preteško za mene), on me pita:

— A ča je ovo za dugovanje?

— To nije dugovanje. To leti. To je zrakoplov. To je moj zrakoplov. I bio sam gizdav, da sam mu mogao reći, da sam pilot. Onda on zakrikne:

— Kako! Ti si pao s neba!

— Da — rekao sam skromno.

— Ah! To je pak veselo ...

I mali princ je skoro puknuo od smiha, a ja sam se jako jadao. Ja kanim, da se moje nevolje gledaju ozbiljno. Zatim doda:

— Znači, da i ti dohadjaš s neba! S koga planeta si ti? Tajna njegove nazočnosti mi je najednoč nastala jasnija, pak sam ga hitro pitao:

— Ti, ada, dohadjaš s nekoga drugoga planeta?

Ali on mi ne odgovori. Nujno je klimao glavom, gledajući moj zrakoplov:

— Pravoda, u ovom nisi mogao doći zdaleka ...

I on je počeo sanjariti, i to duglje vrime. Zatim je izvadio iz džepa svoju ovcu i diboko se je zagledao u svoju dragocjenost.

Morete si misliti koliko me je uznemirilo kad je natuknuo „druge planete“. Zato sam se trudio, da o tom doznam već:

— Odakle dohadjaš, mali moj? Kade je to „kod tebe doma“? Kamo kaniš zeti svoju ovcu?

On zamišljeno muči i onda odgovori:

— Škrablja, ku si mi dao, je dobra, ar će ovca u njoj spavati po noći.

— Sigurno. A ako budeš dobar, dat ću ti i konopac, da ju po danu privežeš. I kolac.

Ta prijedlog je, izgleda, zbantovao maloga princa.

— Da ju privežem? Kakova smišna ideja!

— Ali ako ju ne zavežeš, proteći će ti, zgubit će se ...

A moj prijatelj nanovič udari u smih:

— Pak kamo bi otišla!

— Bilo kamo. Ravno ... preda se ...

Onda mali princ ozbiljno napomene:

— Nije važno, kod mene je sve tako malo!

I doda, morebit malo tužno:

— Ravno ne dojde se jako daleko ...

IV

Tako sam dostao i drugu jako važnu informaciju: da je njegov rodni planet kumaj nešto veći nego obična kuća!

To me nije pak jako presenetilo. Dobro sam znao, da zvana velikih planetov, kot su Zemlja, Jupiter, Mars, Venus, kim su ljudi dali imena, ima na sto drugih, ki su koč tako mali, da se još i teleskopom teško najdu. Kad neki astronom otkrije takov planet, on mu namjesto imena daje broj. Nazove ga, na primjer, „asteroid broj 3251“.

Imam ozbiljnih razlogov vjerovati, da je planet s koga je došao mali princ, asteroid B 612. Neki turski astronom je teleskopom opazio ta asteroid 1909. ljeta, i to samo jednoč.

On je onda svetačno prikazao svoje otkriće na Medjunarodnom kongresu astronomov. Ali nijedan mu nije vjerovao zbog njegove prateži. Takovi su odraščeni ljudi.

Na svu sriću za dobar glas asteroida B 612, je neki turski diktator pod grožnjom smrtne kaštige zapovidao svojemu narodu europski način oblačenja. Astronom je ponovio svoj prikaz 1920. ljeta u jako svetačnom odijelu. I onda su se svi s njim složili.

Povidao sam vam ove pojedinosti o asteroidu B 612 i uvadio sam vam i njegov broj zbog odraščeni ljudi. Odraščeni ljubuju broje. Kad im povidate o nekom svojem novom prijatelju, nikada vas ne pitaju za ono, ča je važno. Nikada vam ne velu: „Kako gluši njegov glas? Ke igre najveć ljubuju? Pobira li metulje?“ Nego pitaju vas: „Kako star je? Koliko braće ima? Koliko važe? Koliko si otac zaslužava?“ I stoprv onda vjeruju, da ga poznaju. Ako odraščenim velite: „Vidio sam lipu kuću od ružičaste cigle s geranijami na obloki i golubi na krovu ...“ oni si nećedu moći predstaviti tu kuću. Njim se mora reći: „Vidio sam kuću od sto tisuć frankov.“ Onda ćedu zaviknuti: „Ah, kako lipo!“

Isto tako ako im velite: „Dokaz, da je mali princ postojao je ta, da je bio zvanaredan, da se je smijao, da si je željio ovcu. Kad si človik želji ovcu, je to dokaz, da postoji“, oni ćedu vas nevjerno gledati kot dite! Ali ako im velite: „Planet, s koga je došao mali princ, je asteroid B 612“, ćedu biti zadovoljni i nećedu vas dalje spitkovati. Takovi su oni. Ne splaća se, da se človik zbog toga jada. Dica moraju čuda ča oprostiti odraščenim.

No mi, ki razumimo žitak, mi se zapravo ne marimo za broje! Bio bi rado počeo ovu povidajku kot počinju povidajke. Bio bi rado rekao:

„Bio je jednoč jedan mali princ, ki je živio na jednom planetu samo nešto malo veći od njega samoga, a tribao je prijatelja ...“ Onim, ki pravo razumu žitak, bi to glušalo čuda istinitije.

Ar ja kanim, da se moja knjiga čita ozbiljno. Ja ove spominke povidam sa čuda tuge. Prošlo je jur šest ljet, da je moj prijatelj prošao sa svojom ovcom. Ako ga ovde pokušavam opisati, činim to zato, da ga ne zabim. Turobno je zabiti prijatelja. Nisu svi ljudi imali prijatelje. I ja morem postati spodoban odraščenim, ke zanimaju samo broji. Pak zač sam

konačno kupio škrablju s farbami i olovkami. Nije lako vratiti se crtanju u moji ljeti, kad nikada nisam nacrtao ništa drugo zvana kaču zvana i kaču znutra, a i to kad sam bio šest ljet star! Pokusit ću, pravoda, naslikati njegov lik, čim točnije. No, nisam čisto siguran, da će mi se ugodati. Neki crtež mi ide za rukom, drugi opet nije ničemu spodoban. Jednostavno se tako vkanim i u pogledu veličine. Na jednoj slici je mali princ prevelik, na drugoj premali. I s farbom njegove prateži imam probleme. Onda sproberivam, malo ovako, malo onako, kako se ugoda. Vkanit ću se, naredno, i u neki važniji detalji. Ali, to mi morate oprostiti. Moj prijatelj nikada ništa nije objašnjavao. Morebit je vjerovao, da sam ja kot on. No ja, nažalost, nisam sposoban viditi ovcu kroz škrablju. Morebit da sam ipak jur malo spodoban odrašćenim. Morao sam s časom nastati stariji.

V

Svaki dan doznao sam nešto novo o planetu, o odlasku, o putovanju. To je došlo čisto polako pri njegovom slučajnom razmišljanju. Tako sam pak tretoga dana doznao tragediju o baobabi (Affenbrotbaum). I ov put je to bilo zahvaljuljući ovci, ar me je mali princ neočekano pitao, kot da bi ga mučile teške sumlje:

— Je istina, da ovce žeru grmlje?

— Da, istina je.

— Oh, drago mi je čuti.

Nisam razumio zač je toliko važno, da ovce žeru grmlje. Ali mali princ doda:

— Prema tomu žeru i baobabe?

Razložio sam opširno malomu princu, da baobabi nisu grmlje nego stabalje veliko kot crikveni turam. Još i kad bi dopeljao cijelo jato slonov, oni svi skupa ne bi mogli obladati višinu ni jednoga jedinoga baobaba.

Pri misli na jato slonov morao se je mali princ smijati:

— Morali bi je postaviti jednoga na drugoga ...

Ali onda mudro napomene:

— Prije nego zrastu su i baobabi mali.

— Točno! Ali zač bi kanio, da ovce požeru male baobabe?

On mi odgovori: „No dobro, vidit ćemo!“, kot da bi to bilo najjednostavnije na svitu. Morao sam svom silom premišljavati, da sve to kako-tako razumim.

I, zaistinu, na planetu maloga princa, kot i na svi planeti, bilo je hasnovitih i škodljivih raslin. Ada, dobroga simena korisnih biljkov i čemernoga simena škodljivih raslin. A sime je nevidljivo. Ono spava u tajnovitosti zemlje, sve dokle mu ne dojde na pamet, da se probudi.

Onda se protegne i porine, prvo sramežljivo prema suncu jednu čarobnu, malu, nepogibeljnu mladicu. Ako je to mladica rotkvice ili rože, moremo ju mirno pustiti, da raste. Ali ako je to škodljiva raslina, moramo ju veljek spuknuti, čim ju prepoznamo. Na planetu maloga princa bilo je i strašnoga simena ... bilo je to sime baobabov. Tlo planeta je bilo puno toga. A ako baobab ne spuknemo na vrime, ga se već nikada ne moremo osloboditi. On si posvoji cijel planet. Probije ga svojim korenjem. A ako je planet premali i ako je baobabov preveć, oni ga raskolu.

„To je pitanje discipline“, mi je kasnije rekao mali princ. „Isto kot se človik jutro čisti i uredi mora se to činiti i s planetom. Človik se mora redovito prisiliti, da spukne mladice baobabov, čim je more razlikovati od rož, kim su jako spodobne dokle su još čisto mlade. To je jako dugočasno, ali i jako lako djelo.“

I jednoga dana mi je dao tanač, da se potrudim to nacrtati, da bi to dicit kod mene doma dobro zasadio u glavu. „Ako jednoč budu putovali“, reče mi on, „bi im to moglo biti od hasni. Kadakoč nije čemerno odgoditi posao na kasnije. Ali to je, kad su u pitanju baobabi, svenek strašna nesrića. Poznavao sam planet, na kom je živio nekakov ništvidnjak. Bio je zanemario tri grme ...“

I, po uputi maloga princa, sam nacrtao ta planet. Nikada ne rado moraliziram. Ali pogibelj od baobabov je tako malo poznata, a oni ki zabludu na neki asteroid su u jako velikoj pogibelji, da se ov put nisam nazadržao. Rekao sam: „Dica! Čuvajte se baobabov!“ Na tom crtežu sam toliko djelao samo zato, da bi svoje prijatelje opomenuo, da takova pogibelj postoji i za mene i za nje, a da toga nismo svisni. Pouka, ku kažem, se spleća. Morebit ćete se pitati: zašto u ovoj knjigi nije i drugih isto tako veličanstvenih crtežev kot je to crtež baobabov? Odgovor je jako jednostavan: pokusio sam, ali mi nije išlo za rukom. Kad sam crtao baobabe, sam imao ćut, da je to strašno važno.

VI

Ah! Mali prinče, tako sam lipo polako razumio tvoj mali, turobni žitak. Lipote zahadjanja sunca su bile dugo vrime tvoja jedina zabav. Ovo sam doznao četvrti dan jutro, kada si mi rekao:

— Ljubim zahadjanja sunca. Hajdi, da si pogledamo zahadjanje sunca ...

— Ali na to moramo još čekati ...

— Nač?

— Čekati, da sunce počne zahadjati.

Sprvine si izgledao kot da si jako presenećen, a zatim si se smijao sâm sebi. I rekao si mi:

— Predstavljao sam si, da sam doma!

I zaistinu. Kad je u Sjedinjeni Američki Država podne, svi znaju, da u Francuskoj sunce zahadja. Da bi mi onde bili nazoči pri zahadjanju sunca bi morali u jednoj minuti doletiti u Francusku. Nažalost, Francuska je jako, jako daleko. Ali tebi, na tvom tako malom planetu, je dosta maknuti stolac za nekoliko korakov. I gledao bi mrak kad god bi to željio

...

— Jednoga dana sam četrdeset i trikrat vidio sunce kako zahadja ...

Malo kasnije si dodao:

— Znaš ... kad je človik jako tužan, rado gleda zahadjanje sunca ...

— Si ta dan sa četrdeset i trimi zahadjanji bio toliko tužan?

Ali mali princ ne odgovori.

VII

Petoga dana mi je opet ovca pomogla otkriti tajnu u žitku maloga princa. Pitao me je nenadijano, prez uvoda, kot da je to posljedica nekoga problema, o kom je dugo u sebi razmišljavao:

— Ako ovca žere grmlje, onda žere i kitice?

— Ovca požere sve ča najde.

— I kitice s trnjem?

— Da, i kitice s trnjem.

— Čemu onda služi trnje?

Nisam znao. U tom hipcu sam uprav pokušavao odšarafiti neki čvrsto zategnut klin na motoru. Bio sam pun skrbi, ar je kvar izgledao sve ozbiljniji. Počeo sam se bojati najgorjega, ar pitke vode je bilo sve manje.

— Čemu služi trnje?

Mali princ nikada nije odstupio od pitanja, ko je jednoč postavio. Jadao me je on klin na motoru, pak sam mu prez razmišljanja odgovorio:

— Trnje ničemu ne služi, ono je čista nazlobnost kitice!

— Oh!

Onda mi po kratkom mučanju skoro zlobno odbrizne:

— Ne vjerujem ti! Kitice su slabe. One su naivne. One se branu kako moru. Vjeruju, da su pogibeljne sa svojim trnjem ...

Nisam ništa odgovorio. I uprav sam rekao sebi: „Ako me ov klin bude i dalje jadao, morat ću ga izbiti bačićem.“

Mali princ mi opet pači u razmišljanju:

— I ti misliš, da kitice ...

— Ne! Ne! Ja ništa ne mislim! Odgovorio sam ti prez razmišljanja. Kot vidiš se bavim s važnijimi dugovanji!

On me začudjeno pogleda.

— S važnijimi dugovanji!

Gledao me je kako stojim s bačićem u ruki i s crnim prsti od kolomasti prignut prik objekta, ki mu se je činio jako mrazan.

— Govoriš kot odraščeni!

To me je malo osramotilo. Ali on nemilosrdno doda:

— Ti sve pomišaš ... spravljaš neuredbu!

Bio je zaistinu jako srdit. Tresao je u vjetru svoje zlatne vlase:

— Poznam jedan planet, na kom živi neki črljeni napuhnuti gospodin. On nikada nije poduhnuo kiticu. Nikada si nije pogledao zvijezdu. Nikoga nikada nije ljubio. Nikada nije ništa drugo djelao zvana računao. I cijeli dan je ponavljao kot ti: „Ja sam ozbiljan človik! Ja sam ozbiljan človik!“, i pri tom je napuhnut od gizdavosti. Ali to nije človik, to je vrganj!

— Ča?

— Vrganj!

Mali princ je sada bio potpuno blijed od jada.

— Kitice jur milijone ljet stvaraju trnje. A ovce jur milijune ljet ipak žeru kitice. I ti misliš, da nije važno, ako kanim znati, zač se kitica toliko muči i stvara trnje, ko ničemu ne služi? I da ta boj med ovci i kiticami nije važan? Manje važan nego račun nekoga debeloga, črljenoga oholnjaka? Pak ako ja poznam kiticu, jedinstvenu na cijelom svitu, kiticu, ka ne postoji nigdir drugdir zvana na mojem planetu i koga jednoga jutra u jednom hipcu more zničiti neka mala ovca, prez toga da zna ča je učinila to nije važno?!

On počrljeni od jada, a zatim odgovori:

— Ako človik ljubi jednu kiticu, ka postoji samo jednoč u svi milijoni i milijoni zvijezdov, je dosta, da ju pogleda pak da bude sričan. Sâm sebi veli: „Moja kitica je onde zgora, negde ...“ Ali ako ovca požere kiticu, je to za njega kot da su se najjednoč ugasile sve zvijezde! I to da nije važno? Nije već mogao reći ni riči. Najjednoč je počeo jecati. Noć se je spustila. Odložio sam sprav. Moj bačić, moj klin, žaja i smrt, sve mi je bilo svejedno. Na jednoj zvijezdi, jednom planetu, mojem planetu, na Zemlji, je najvažnije bilo batriti maloga princa! Objamio sam ga. Zibao sam ga. Pošušljao sam mu: „Kiticu, ku ljubiš, nije u pogibelji ... Tvojoj ovci ću nacrtati košaricu prik trupca ... A tvojoj kitici ću naslikati plot ... Ja ...“ Ja zapravo nisam znao, ča bi još rekao. Pritom se nisam ćutio dobro. Nisam znao, kade da ga dostignem, kako najti put k njemu ... Jako je tajnovita, ta zemlja suz.

VIII

Vrijeda ću imati priliku, da bolje upoznam tu kiticu. Na planetu maloga princa je jur svenek bilo kitic, jednostavnih, samo s jednim redom latic, kitic, ke nisu tribale čuda mjesta i ke nikomu nisu pačile. Ovako bi se jednoga jutra zasvitilo u travi, a navečer ugasilo. Ali ova osebujna kitica zniknula je jednoga dana iz nekoga simena, bogzna odakle, i mali princ je točno pazio na tu klicu, ka nije bila spodobna drugim. To je mogla biti neka nova vrst baobabov. Ali grm je vrijeme prestao rasti i počeo stvarati pupak. Mali princ, ki je pažljivo gledao razvitak toga ogromnoga pupka, je ćutio, da će iz njega izajti nešto ćudnovito. Ćinilo se je, kot da se kitica u svojoj zelenoj kamrici ne more dosta pripraviti na svoju lipotu. Ona je pažljivo zibirala svoje farbe, oblaćila se je polako, uredjivala jednu laticu za drugom. Nije kanila izajti kot mak, ćisto zgnjavljeno. Hotila se je pojaviti stoprv u punom sjaju svoje lipote. No, da, kanila je, da bude ćim lipša. Zato je ta tajnoviti razvitak lipote durao dane dugo. A onda, jednoga jutra, uprav kad je sunce ishadjalo, pokazala se je kitica.

I ta kitica, ka se je tako toćno pripravljala zišućići reće:

— Ah, stoprv sam se probudila ... Oprostite, prosim vas ... Još sam sva rondjava ...

Mali princ se nije mogao dosta naćuditi:

— Kako ste lipi!

— Bud? — nujno odgovori kitica. — A rodila sam se u istom hipcu kada i sunce ...

Mali princ je zapravo uptio, da ona nije uprav skromna, ali bila je tako ganutljiva!

— Mislim, da moremo rućevati — ona vrijeme doda — budite tako dobri i mislite i na mene.

I mali princ ćisto zbludjen ide po kantu friške vode da poslući kiticu.

Tako ga je onda dosta rano počela trapiti svojom malo plašljivom ohološću. Jednoga dana, na priliku, govorećići o svoji ćetiri trni, ona reće malomu princu:

— Neka tigri nek dojdū sa svojimi ćrapami!

— Na mojem planetu nije tigrov — prigovori mali princ — a zvana toga tigri ne žeru travu.

— Ja nisam trava — tiho odgovori kitica.

— Oprostite ...

— Ne bojim se tigrov, ali oduravam propuh. Nimate morebit kakov zaklon (Wandschirm)?

Oduravati propuh ... to zapravo nije dobro za rasline“, pomisli mali princ. „Ova kitica ima tešku narav ...“

— Navećer ćete me postaviti pod stakleni zvon. Kod vas je jako hladno. Ne živite na dobrom mjestu. Onda odakle ja dohadjam ...

Ali onda zamukne. Doselila se je. Došla je u obliku simena. Nije mogla ništa znati o drugi sviti. Bilo ju je sram, da drugi moru raziznati kako ona naivno laže, zato se je dvakrat, trikrat malo skašljala, da bi se mali princ ćutio kriv:

— A gdje je ta zaklon?

— Uprav sam kanio poiti po nju, ali vi ste se s manom pominali!

Onda se je opet bila prisilila na kašljanje, da bi kod maloga princa ipak prouzrokovala čemerno dušno spoznanje.

Tako je mali princ, iako dobre volje u svojoj ljubavi, brzo posumljao u kiticu. Ozbiljno je zeo nje nevažne riči i nastao jako nesrićan.

„Ne bi ju bio smio poslušati“, uvadi mi jednoga dana, „ćlovik ne smi biti poslušan kitici, nego samo uživati pogled i duhu. Moja kitica je duhom popunila planet, ali ja se tomu nisam mogao pravo veseliti. Ta prića o ćrapa, ka me je bila toliko razdražila, bi me bila morala zapravo ganuti ...“

Onda mi još povjeri:

— Onćas to nisam mogao razumiti! Morao bi ju bio suditi po nje ćini, a ne po riči. Nje duha i sva nje lipota me je ispunjavala. Nikako ne bi bio smio pobignuti! Morao bi bio prepoznati nje nujnost, ka je bila shranjena za timi malimi lukavšćinama. Kitice su tako teško za razumiti! Ali ja sam bio premlad, da bi ju mogao ljubiti.

IX

Mislim, da je pomoću divljih ptic pobignuo. Toga jutra, kad je prošao, je lipo uredio svoj planet. Pažljivo je pomeo žive vulkane. Imao je dva žive vulkane, ća je bilo jako praktićno za kuhanje rućenja. Imao je i jedan ugašen vulkan. Ali, kako je rekao „Nikada se ne zna!“ — oćistio je i ta ugašeni vulkan. Ako su dobro oćišćeni, vulkani djelaju tiho i uredno, prez erupcijov. Vulkanske erupcije su kot oganj u kaminu. Sigurno smo mi na našoj Zemlji ćuda premali, da bi mogli oćistiti naše vulkane. Zato nam stvaraju tolike neprilike.

Mali princ je malo tužno spuknuo i poslidnje klice baobabov. Mislio je, da se već nikada neće morati vratiti. Ali svi ti poznati posli su mu se toga jutra ćinili nevjerojatno lipi. I kad je poslidnji put zalio kiticu i uprav stavljao pod stakleni zvon, bi se bio najradje splaknuo.

— Zbogom — reće on kitici.

Ali ona mu ne odgovori.

— Zbogom — ponovi on.

Nato kitica samo malo kašlja. Ali nije bila prehladjena.

— Bila sam bedava — mu konačno reče. — Oprosti mi! Trsi se, da nastaneš srićan.

Bio je presenećen, da mu nije oči metala. Stao je čisto zvana sebe, sa staklenim zvonom u ruki. Nije razumio tu tihu nujnost.

— Pak da, ja te ljubim — veli mu kitica. — Ja sam kriva, da o tom nisi ništa znao. To uopće nije važno. Ali ti si bio isto tako bedav kot i ja. Pokusi biti srićan ... Ostavi ta zvon. Ja ga već ne kanim.

— Ali vjetar ...

— Nisam toliko prehladjena, da ... Frižak noćni zrak će mi goditi. Ja sam kitica.

— A živine ...

— Moram podnositi dvi, tri gusinke ako kanim upoznati metulje. Meni se čini, da je i to jako lipo. Ki će me drugače pohoditi? Ti ćeš biti projden. A ča naliže velike živine, ne bojim se. Imam svoje črape.

I ona mi naivno pokaže svoje četire trne. Zatim doda:

— Neka toliko odugovlačiti, to je neizdržljivo. Odlučio si projti. Pak poj! Nije kanila, da ju vidi kako se plače. Ona je bila jako gizdava kitica.

X

Nahadjao se je u krajini asteroidov 325, 326, 327, 328, 329 i 330. Počeo je, ada, s pohodi, da bi se s njimi bavio i da bi nešto naučio.

Na prvom asteroidu je živio neki kralj.

Sidio je obličen u purpur i hermelin na jako jednostavnom, ali pak veličanstvenom tronu.

— Ah! Ovo je jedan podanik — krikne kralj kad vidi maloga princa.

A mali princ se pita: „Kako me je mogao prepoznati kad me još nikada nije vidio?“

On nije znao, da je za kralje svit jako jednostavan. Svi ljudi su podaniki.

— Približi se, da te bolje vidim — reče mu kralj, ki je bio jako gizdav, da je barem nekomu bio kralj.

Mali princ išće očima mjesto, da se posadi, ali cijeli planet je bio pokrit krasnim plašćem od hermelina. On je, ada, dalje stao, a pokidob je bio trudan, mu se je zihalo.

— Zihati u nazočnosti kralja je protiv dvorske etikete — mu reče vladar. Prepovidam ti zihanje.

— Ne morem se najzadržati — nesigurno odgovori mali princ.

— Dugo sam putovao i nisam spavao ...

— Ako je tako, onda ti zapovidam zihanje — reče kralj. — Jur ljeta dugo nisam nikoga vidio zihati. Zihanje je za mene rijetkost. Hajdi! Ziši. To je zapovid.

— Prestrašio si me ... i sada već ne morem ... — reče mali princ i začrljeni se.

— Hm! Hm! — odgovori kralj. — Onda ti ... zapovidadam, da vrijeda zišeš, vrijeda ...

Mrmlijao je nešto i izgledalo kot da se jada.

Ar kralj je u prvom redu držao do toga, da se poštuje njegov ugled. Nije podnosio neposlušnost. Bio je to apsolutni vladar. Ali pokidob je bio dobar človik, zapovidadao je razumno.

— Ako bi zapovidadao — reče on — ako bi nekomu generalu zapovidadao, da se pretvori u morsku pticu, i ako general ne bi poslušao, onda to ne bi bila njegova pogriška. Bila bi to moja pogriška.

— Smim se sjesti? — bojažljivo pita mali princ:

— Zapovidadam ti, da se posadiš — odgovori mu kralj i dostojanstveno privuče kraj svojega hermelinskoga plašća.

Mali princ se začudi. Planet je bio jako maljucak. Nad čim je ta kralj mogao vladati?

— Gospodare ... — reče mu on — oprostite, da vas pitam ...

— Zapovidadam ti, da me pitaš — brzo veli kralj.

— Gospodare, nad kim vi vladate?

— Nad svim i svačim — odgovori kralj čisto jednostavno.

— Nad svim i svačim?

Kralj velikom gestom pokaže na svoj planet, druge planete i zvijezde.

— Nad svim tim? — reče mali princ.

— Nad svim tim — odgovori kralj.

Ar on nije bio ne samo apsolutni vladar, nego i univerzalni vladar.

— I zvijezde vas poslušaju?

— Sigurno — reče kralj. — Jako su poslušne. Ja ne podnosim neposlušnost.

Tolika moć začudi maloga princa. Kad bi ju bio imao i on, mogao bi bio gledati ne četrdeset četira, nego sedamdeset dva ili još i sto ili dvisto zahadjanj sunca u jednom jedinom danu, a da nikada ne porukne stolac! I pokidob je bio malo tužan, ar se je uprav spomenuo svojega maloga, napušćenoga planeta, on se ohrabri i prosi kralja za jednu milost:

— Kanio bi viditi zahadjanje sunca ... Učinite mi to veselje ... Zapovidadajte suncu, da zajde ...

— Ako bi nekomu generalu zapovidadao, da kot metulj leti od kitice do kitice, ili da napiše tragediju ili da se pretvori u morsku pticu, i ako ta general ne bi izvršio moju zapovid, ki bi onda bio kriv, on ili ja?

— Vi — odlučno odgovori mali princ.

— Točno. Od svakoga se more potribovati samo to, ča on more dati — odgovori kralj. — Autoritet počiva u prvom redu na razumu. Ako svojemu

narodu zapoviš, da maršira i da se baci u morje, on će se pobuniti. Ja imam pravo potribovati poslušnost, ar moje naredbe su razumne.

— A moje zahadjanje sunca? — opomene ga mali princ, ki nikada nije zabio jednoč postavljeno pitanje.

— Imat ćeš svoje zahadjanje sunca. Zapovidat ću je. Ali po mojoj vladarskoj mudrosti ću čekati na dobre prilike za to.

— Kad će to biti? — upita se mali princ.

— Hm! Hm! — odgovori mu kralj, ki prvo pogleda u velik kalendar — hm! hm! to će biti oko ... oko ... to će biti navečer oko sedam i četrdeset! I vidit ćeš, kako ćedu me lipo poslušati.

Malomu princu se ziše. Bilo mu je žao, da nije dostao svoje zahadjanje sunca. A zvana toga mu je bilo jur i malo dugčas.

— Ovde već nimam posla — reče on kralju. — Ja ću opet projti!

— Neka projti — odgovori kralj, ki je bio jako gizdav, da sada ima jednoga podanika. — Neka projti, nastat ćeš moj ministar.

— Ministar čega?

— Pak ... pravosudja!

— Ali nijednoga nije ovde, komu bi mogli suditi!

— Ne zna se — reče mu kralj. — Još nisam obišao moje kraljevstvo. Jako star sam, za koles nije mjesta, a hodanje me utruđi.

— Oh! Ali ja sam jur vidio — reče mali princ i nagne se, da vidi i drugu stran planeta. — Ni onde nije nikoga ...

— Onda ćeš suditi sam sebi — odgovori mu kralj. — To je najteže. Mnogo teže je suditi samomu sebi nego suditi drugim. Ako ti se ugoda, da sâm sebi dobro sudiš, onda si pravi mudrac.

— Ja, — reče mali princ — ja morem sebi suditi bilo kade. Zato nije potribno, da živim ovde.

— Hm! Hm! — reče kralj — mislim, da na mojem planetu kade-tade živi neki stari štakor. Čujem ga u noći. Mogao bi suditi tomu staromu štakoru. Ti ćeš ga svaki put po nekom vrimentu osuditi na smrt. Tako će njegov žitak odvisiti od tvoje pravice. Ali svaki put ćeš ga pomilovati, da bi ga očuvao. Ar on je ovde jedini.

— Ja ne kanim osudjivati na smrt — odgovori mali princ — i zaistinu kanim projti.

— Ne — reče mu kralj.

Mali princ, ki je jur bio pripravan za put, nikako nije kanio rastužiti staroga vladara:

— Ako Vaše Veličanstvo kani, da budem veljek poslušan, neka mi daje neku razumnju zapovid. Neka mi, na primjer, zapovi, da otputujem još u ovoj minuti. Čini mi se, da su uvjeti za to dobri ...

Pokidob kralj ništa ne odgovori, mali princ pričekava malo, zdahne i otpravi se na put.

— Imenujem te svojim poslanikom — friško vikne kralj za njim.

Ponašao se je kot da je zaistinu preštiman.

„Odrašćeni su jako čudni“, reče mali princ na svojem putovanju.

XI

Na drugom planetu je živio neki oholnjak.

— Ah! Ah! Ovo je jedan poštovatelj došao na pohod! — krikne oholnjak jur zdaleka, čim zagleda maloga princa.

Ar za oholnjake su svi drugi ljudi poštovatelji.

— Dobar dan — reče mali princ. — Smišnu krljaču imate.

— Ova je za pozdrave — odgovori mu oholnjak. — Da bi mogao pozdravljati kad mi božaju. Nažalost, ovde nikada nigdor ne prohadja.

— Ah tako? — reče mali princ, ki ništ nije razumio.

— Zabožaj — mu zatim tanači oholnjak.

Mali princ zaboža. Oholnjak skromno odzdravi i podigne krljaču.

„Ovo je zabavnije nego pohod kralju“, si misli mali princ. I on opet zaboža. Oholnjak opet odzdravi tako da podigne krljaču.

Nakraj pet minut vježbanja je maloga princa utrudila jednostavnost te igre.

— A ča bi morao učiniti, da krljača padne? — pita on.

Ali oholnjak ga nije čuo. Oholi ljudi svenek čuju samo pohvale.

— Ti me zaistinu jako poštuješ? — pita on maloga princa.

— Ča znači poštovati?

— Poštovati znači priznati, da sam ja najlipši, najbolje obličen, najbogatiji i najspametniji človik na ovom planetu.

— Ali ti si sâm na ovom planetu!

— Učini mi ti zadovoljstvo! Svejedno me poštuj!

— Poštujem te — reče mali princ i malo digne ramena — ali zač ti je to toliko važno?

I mali princ pobigne.

„Odrašćeni su zaistinu čudni“, jednostavno reče mali princ sâm sebi na svojem putovanju.

XII

Na dojučem planetu je živio neki pijanac. Ta pohod je bio jako kratak, ali je diboko rastužio maloga princa.

— Ča ti ovde djelaš? — pita on pijanca, koga najde kot muče sidi pred cijelim redom praznih i cijelim redom punih flašov.

— Pijem — odgovori pijanac turobno.

Zač piješ? — pita ga mali princ.

— Da zabim — odgovori mu pijanac.

— Ča da zabiš? — upitao se je mali princ, komu ga je bilo jur žao.

— Da zabim, da se sramujem — valuje pijanac i spusti glavu.

— Zač se sramuješ? — upitao se je mali princ u želji, da mu pomore.

Sram me je, da pijem! — završi pijanac i čisto zamukne.

A mali princ pobigne u nerazumivanju.

„Odrašćeni su zaistinu jako, jako čudni“, reče on u sebi na svojem putovanju.

XIII

Na četvrtom planetu je živio neki poslovni človik. Ta je bio tako zaposlen, da još ni glavu nije podignuo, kad je mali princ došao.

— Dobar dan — reče mu ov. — Ugasila vam se je cigareta.

— Tri i dva su pet. Pet i sedam dvanaest. Dvanaest i tri petnaest. Dobar dan. Petnaest i sedam dvadeset dva. Dvadeset dva i šest dvadeset osam. Nimam vrimenta, da ju nanovič zapalim. Dvadeset šest i pet trideset jedan. Uh! To je, ada, petsto jedan milijon šeststo dvadeset dvi tisuć i sedamsto trideset jedan.

Petsto milijon čega?

— Ha! Još si svenek ovde? Petsto jedan milijon ... ne znam već čega ... Toliko posla imam! Ja sam ozbiljan človik, ne bavim se dičarijama! Dva i pet su sedam ...

— Petsto jedan milijon čega? — ponovi mali princ, ki nikada u životu nije odstupio od pitanja, ko je jednoč postavio.

Poslovni človik podigne glavu:

— Kroz pedeset četira ljeta, koliko živim na ovom planetu, pačio mi je negdo samo trikrat. Prvi put je to bilo pred dvadeset dvimi ljeti, kad je neki kebar pao, bogzna odakle. Toliko je larmao, da sam četiri puti načinio falingu u zbrajanju. Drugi put je to bilo pred jedanaestimi ljeti, kad me je zgrabila kostobolja, reuma. Premalo se gibljem. Nimam vrimenta za šetnju. Ja sam ozbiljan človik. I ovo je sada treći put! Rekao sam, ada, petsto jedan milijon ...

— Milijon čega?

Poslovni človik razumi, da zaistinu nije ufanja, da će ga ostaviti u miru:

— Milijon onih malih dugovanj, ka kadakoč vidimo na nebu.

— Mušice?

— Ne. Mala dugovanja, ka se svitu.

- Pčele?
- Ali ne. Mala zlatna dugovanja, o ki sanjaru ništvridnjaki. Ali ja sam ozbiljan človik! Ja nimam vrimenta za sanjarenje.
- Ah! Zvijezde?
- Da, to ćedu naredno biti zvijezde.
- I ća djelaš s pet milijoni zvijezdov!
- Petsto jedan milijon šesto dvadeset dvi tisuć sedamsto trideset jedan. Ja sam ozbiljan človik, ja sam toćan.
- I ća djelaš s timi zvijezdami?
- Ća s njimi djelam?
- Da.
- Ništa. Posjedujem je.
- Ti posjeduješ zvijezde?
- Da.
- Ali ja sam jur vidio jednoga kralja, ki ...
- Kralji ništa ne posjeduju. Oni „vladaju“. To je jako velika razlika.
- A ća imaš od toga, da posjeduješ zvijezde?
- To me ćini bogatim.
- A ćemu to služi, kad si bogat?
- Da kupim i druge zvijezde, ako negdo ke najde.
- „Ov, ovde“, si veli mali princ, „ov misli malo kot on moj pijanac.“
- On mu med tim postavi još nekoliko pitanj:
- Kako človik more posjedovati zvijezde?
- A ćije su one? — zlovoljno odgovori poslovni človik.
- Ne znam. Nićije.
- Onda su moje, ar sam ja na to prvi mislio.
- A to je dosta?
- Sigurno. Kad najdeš dijamant, ki nije nićiji, onda je tvoj. Kad najdeš otok, ki nije nićiji, onda je tvoj. Kad prvi dojdeš na neku misao i si ju daš patentirati, onda je tvoja. A ja, ja posjedujem zvijezde, ar nikomu prije mene nije ni palo na pamet, da je prisvoji.
- To je istina — reće mali princ. — I ća s njimi djelaš?
- Upravljam. Brojim je i prebrojavam — reće poslovni človik. — To je teško. Ali ja sam ozbiljan človik!
- Mali princ još nije bio zadovoljan.
- Ako imam svileni rubac, morem ga motati okolo vrata i zeti ga sobom. Ako imam kiticu, ju morem otkinuti i nositi sobom. Ali ti ne moreš pobrati zvijezde!
- Ne, ali ja je morem staviti u banku.
- Ća to znaći?

— To znači, da na kusiću papira napišem broj mojih zvijezdov. A zatim ta papirić zaključam u ladicu.

— I to je sve?

— To je dosta.

„To je zabavno“, pomisli mali princ. „To je skoro pjesnički. Ali nije uprav ozbiljno.“

Mali princ je o ozbiljni dugovanji mislio čisto drugačije nego odraščeni ljudi.

— Ja — reče on još — imam kiticu, ku svakoga dana poljivam. Imam tri vulkane, ke čistim svaki tajedan. Čistim i on ugašeni vulkan. Nikada se ne zna. I za moje vulkane i za moju kiticu je hasnovito, da je posjedujem. Ali ti zvijezdam nisi od nikakove hasni ...

Poslovni človik otvori usta, ali mu nikakov odgovor ne pade na pamet, i mali princ pobigne.

„Odraščeni su zaistinu čisto neobični“, jednostavno reče on u sebi na svojem putovanju.

XIV

Peti planet je bio jako osebit. Bio je najmanji od svih. Na njem je bilo samo mjesta za jedan ulični lampuš i človika, ki ga nažge. Mali princ nikako nije mogao sebi razložiti čemu služi ulični lampuš i takov človik kade na nebu, na jednom planetu prez hiž, prez stanovnikov. Ali on reče u sebi.

„Moguće da je ta človik nešto pobludjen. Ali ipak je manje pobludjen nego on kralj, on oholnjak i on poslovni človik i on pijanac. Njegov posao barem ima neki smisao. Kad nažge lampuš, čini se, kot da je nažgao još jednu zvijezdu ili kot da je otvorio još jednu kiticu. Kad ugasi lampuš, onda zaspu kitica ili zvijezda. To je jako lipo zanimanje. Zaistinu je hasnovito, ar je lipo.“

Kad je došao na planet, je on s poštovanjem pozdravio onoga človika:

— Dobar dan! Zač si uprav ugasio lampuš?

— Takova je zapovid — mu odgovori človik. — Dobar dan.

— Ča je to, zapovid?

— Zapovid, da ugasm lampuš. Dobar večer.

I on je ju opet nažgao.

— Ali zač si ju uprav opet nažgao?

— Takova je zapovid — odgovori on človik.

— Ne razumim — reče mali princ.

— Ovde ništa nije za razumiti — reče človik. — Zapovid je zapovid. Dobar dan.

I on opet ugasi svoj lampuš.

Zatim si utare čelo črljenim kockastim rupčacem.

— Strašna je ova moja služba. Nekada je još imalo smisla. Gasio sam jutro, a nažigao navečer. Ostatak dana sam počivao, a ostatak noći spavao ...

— A pokle se je zapovid preminila?

— Zapovid se nije preminila — reče človik. — U tom je i tragedija! Planet se od ljeta do ljeta sve brže okreće, a zapovid se nije preminila!

— Pak? — reče mali princ.

— Pak pokidob, da se sada obraća jedanput u minuti, nimam već ni sekunde počivka. Nažigam i gasim jedanput u minuti!

— To je smišno! Dani kod tebe duraju jednu minutu!

— To uopće nije smišno — reče človik. — Ovako ov naš razgovor dura jur misec dan dugo.

— Misec dan?

— Da. Trideset minut. Trideset dan! Dobar večer.

I on nanovič nažge svoj lampuš.

Mali princ ga gleda i ćutio je, da ima toga človika rado, ki tako vjerno ispunjava zapovidi. On se spominja zahadjanj sunca, ka je nekada iskao i zbog kih je rukao svoj stolac. Htio je pomoći svojemu prijatelju:

— Znaš ... reći ću ti kako se moreš odmoriti, ako kaniš ...

— Ja to svenek kanim — reče človik.

Ar človik kočkrat more u isti čas biti i vjeran i lijen.

Mali princ nastavi:

— Tvoj planet je tako mali, da moreš u tri koraki pojti okolo njega. Moraš samo polako hoditi, da budeš svenek na suncu. Kad se kaniš odmarati, onda hodi ... i dan će durati kako dugo ti kaniš.

— To mi neće čuda pomoći — reče človik. — Najdraže u žitku mi je spavanje.

— Onda nije pomoći — reče mali princ.

— Nije pomoći — reče človik. — Dobar dan! I on ugasi svoj lampuš.

„Ovoga človika bi svi oduravali“, reče sebi mali princ kad je putovao dalje, „i kralj, i oholnjak, i pijanac i poslovni človik. A za mene je on jedini, ki mi se ne čini smiješnim. Morebit zbog toga, ar se on bavi s drugimi dugovanji, ne samim sobom.“

Žalosno zdahne i još reče u sebi:

„Ov je jedini, s kim bi se bio mogao sprijateljiti. Ali njegov planet je zaistinu premaljucak. Nije mjesta za dvime ...“

Ča mali princ sâm sebi nije kanio priznati je bilo to, da je za tim blaženim planetom tugovao, najveć zbog onih tisuć četiristo četrdeset zahadjanj sunca u dvadeset četiri uri!

Šesti planet je bio deset puta veći. Na njem je stanovao stari človik, ki je pisao neizmjerne knjige.

— Glej! Istraživač! — zavikne on kad zagleda maloga princa.

Mali princ se je sjeo na stol i malo odahne. Bio je jur toliko putovao!

— Odakle dohadjaš? — pita ga stari gospodin.

— Kakova je to debela knjiga? — reče mali princ. — Ča vi ovde djelate?

— Ja sam geograf — reče stari gospodin.

— Ča je to geograf?

— To je učenjak, ki zna kade se nahadjaju morja, rijeke, gradi, planine i pustine.

— To je jako zanimljivo — reče mali princ. — Konačno pravo zanimanje!

— Ogledao se je po geografovom planetu. Nikada još nije vidio tako veličanstven planet.

— Vaš planet je jako lip. Imate na njem oceanov?

— To i ja ne morem znati — reče geograf.

— Ah! — (Mali princ je bio razočaran.) — A planin?

— I to ne morem znati — reče geograf.

— Ali vi ste geograf! — A gradov, rijekov ili pustin?

— Ni to ne morem znati.

— Ali vi ste geograf!

— Točno — reče geograf — ali ja nisam istraživač. Uopće nimamo istraživačev. Neće znamda geograf zbrajati grade, rijeke, planine, morja, oceane i pustine. Geograf je prevažna ličnost, da bi se potipao. On ne napušta svoj pisaći stol. Ali on se druži s istraživači. Spitkova je i bilježi njeve utiske. Pak ako se bilješke jednoga od njih činu zanimljive, geograf daje ispitati karakterne osobine istraživača.

— Zač to?

— Zato ar bi istraživač, ki laže, izazvao prave nesriće u geografskimi knjigami. Isto i istraživač, ki preveć pije.

— A zač? — pita mali princ.

— Zato ar pijanci sve vidu dupljasto. Takov geograf bi zabilježio dva brige onde, kade je samo jedan.

— Poznam nekoga — reče mali princ — ki bi bio čemeran istraživač.

— To je moguće. Ali kad se čini, da su karakterne osobine nekoga istraživača dobre, onda se ispituje njegovo otkriće.

— Se ide pogledati?

— Ne. To je prekomplikirano. Ali od istraživača se potribe, da daje dokaze. Ako ide, na priliku, za otkriće neke velike planine, se od njega potribe da s nje doprimi veliko kamenje.

Geograf najednoč pokazuje jako veliko zanimanje.

— Ali ti, ti dohadjaš zdaleka! Ti si istraživač! Opisat ćeš mi svoj planet!

I geograf otvori registrarnu knjigu i zašpiči olovku. Povidanje istraživača se bilježi prvo olovkom. Do zapisanja tintom se čeka, dokle istraživač ne doprimi dokaze.

— Ada? — pita geograf.

— Oh! Kod mene doma — reče mali princ — nije čuda zanimljivoga, sve je tako maljučko. Imam tri vulkane. Dva žive i jednoga ugašenoga. Ali nikada se ne zna.

— Nikada se ne zna — reče geograf.

— Imam i jednu kiticu.

— Mi ne bilježimo kitice — reče geograf.

— Ali zač to? To je uprav najlipše!

— Zato ar su kitice prolazne.

— Ča to znači „prolazno“?

— Geografske knjige — odgovori geograf — su najdragocijenije od svih knjig. One nikada ne zastaraju. Nek jako rijetko se stane, da brig premine svoje mjesto. Isto jako rijetko je, da se neki ocean isuši. Mi zapisujemo ono, ča je vječno.

— Ali ugašeni vulkani se moru opet probuditi — prekine ga mali princ. — Ča znači „prolazno“?

— Je li su vulkani ugašeni ili živi, to je nam svejedno — reče geograf. — Nam je važan brig. On se ne minja.

— Ali ča znači „prolazno“? — ponovi mali princ, ki nikada u svojem životu nije odstupio od jednoč jur postavljenoga pitanja.

— To znači „postoji pogibelj, da toga vrijeda već neće biti“.

— Postoji pogibelj, da moje rože vrijeda neće biti?

— Dabome.

„Moja roža je prolazna“, reče mali princ sâm sebi, „ona ima samo četire trne, da se brani protiv svita! A ja sam ju ostavio doma potpuno samu!“

To je bilo prvi put, da se je počeo kajati. Ali onda se opet ohrabri:

— Kamo bi morao pojt, ča je Vaš tanač? — pita on.

— Na planet Zemlju — odgovori mu geograf. — On uživa dobar glas ...

I mali princ krene na put i pritom misli na svoju rožu.

XVI

Sedmi planet je bila, ada, Zemlja.

Zemlja nije bila kakov planet! Na njoj moreš najti sto jedanaest kraljev (ne zaboravljajući, bome, črnačke kralje), sedam tisuć geografov, devetsto tisuć poslovnih ljudi, sedam i pol milijoni pijancev, tristo jedanaest milijoni oholnjakov, to su oko dvi milijarde odrašćenih ljudi.

Da bi si vi mogli predstaviti veličinu Zemlje, uvadit ću vam, da je na njoj pred otkrićem električne energije na svi šesti kontinenti bila u službi cijela armija od četiristo šezdeset i dvi tisuć petsto jedanaest ljudi za nažiganje lampušev.

Iz neke daljine je to bio krasan pogled. Pokreti te armije su bili jednaki kot pokreti nekoga opernoga baleta. Prvo kolo su počeli nažigači Novoga Zelanda i Australije. Kad su oni nažgali svoje lampuše su išli spavati. Zatim bi u tom plesu došli na red nažigači iz Kine i Sibirije. Onda bi i oni skrsnuli za kulisom. Onda bi nastupili oni iz Rusije i Indije. Za njimi oni iz Afrike i Europe. Potom oni iz Južne Amerike. Pak oni iz Sjeverne Amerike. I nikada se ne bi vkanili kim redom moraju stupiti na pozornicu. To je bilo veličanstveno.

Samo nažigači jedinoga lampuša na Sjevernom polu i njegov koleg nažigač jedinoga lampuša na Južnom polu su uživali žitak prez posla i nemarnosti: oni su djelali dvakrat u ljetu.

XVII

Kad človik kani biti duhovit, mu se stane i to, da malo laže. Nisam bio čisto iskren, kad sam vam povidao o nažigači. Tim sam u pogibelji, da davam nepravilne podatke o našem planetu onim, ki ga ne poznaju. Ljudi zauzimaju jako malo mjesta na Zemlji. Kad bi se te dvi milijarde stanovnikov, ki naseljavaju Zemlju, stoje malo stisnuli, kot na kakovom narodnom spravišću, lako bi je mogli smjestiti na trg dvadeset milj dug i dvadeset milj širok. Človičanstvo bi se moglo zgnjaviti na najmanji otočić u Tihom oceanu.

Odrašćeni vam to, bome, nećedu vjerovati. Oni si zamišljaju, da tribaju čuda mjesta. Gledaju sebe važnim, kot baobabi. Svitujte im, ada, da si to izračunaju. Oni obožavaju broje, pak će im se to viditi. Ali vi nekate gubiti vrime još i na to. To nije potribno. Vjerujte vi meni.

Jednoč na Zemlji pak se je mali princ strašno začudio, da nikoga nije vidio. Prestrašio se je, da se je vkanio u planetu, kad se je nešto kot prstanj u farbi miseca počelo gibati u pijesku.

— Laku noć — reče mali princ za svaki slučaj.

— Laku noć — reče kača.

— Na ki planet sam to pao? — pita mali princ.

— Na Zemlju, u Afriku — odgovori kača.

— Oh! ... Na Zemlji, ada, nijednoga nije?
 — Ovo je pustina. Nikoga nije u pustina. Zemlja je velika — reče kača.
 Mali princ se sjede na kamen i podigne oči prema nebu:
 — Pitam se — reče on — se zvijezde svitu zato, da bi jednoga dana svaki mogao najti svoju. — Pogledaj moj planet. Uprav je zgora nas ... Ali kako je daleko!
 — Lip je — reče kača. — Zač si došao simo?
 — Imao sam poteškoće s jednom kiticom — reče mali princ.
 — Ah! — začudi se kača.
 I oni zamuknu.
 — Kade su ljudi? — konačno nastavi mali princ. — Človik je malo osamljen u pustini ...
 — Človik je sâm i med ljudi — veli kača.
 Mali princ je dugo pogledao kaču:
 — Čudna si ti živina — reče joj nazadnje — tanka kot prst ...
 — A ipak sam moćnija nego kraljevski prst — reče kača.
 Mali princ se nasmiši.
 — Nisi ti jako moćna ... još ni nog nimaš ... ne moreš ni putovati ...
 — Morem te otprimiti dalje nego brod — reče kača.
 Ona se omota oko košćice maloga princa kot zlatna narukvica.
 — Koga ja dotaknem, ta se vraća u zemlju, iz ke je došao — doda ona.
 Ali ti si čist, ti dohadjaš s jedne zvijezde ...
 Mali princ joj ne odgovori.
 — Žao mi te je, tako slaboga na ovoj Zemlji od granita. Ja ti morem pomoći jednoga dana, kada budeš jako željan tvojega planeta. Morem ...
 — Oh! Razumio sam jako dobro — reče mali princ — ali zač svenek govoriš tajnovito?
 — Ja razvezujem sve tajne — reče kača.
 I oni su mučali.

XVIII

Pri putovanju krez pustinu mali princ strefi samo jednu kiticu. Kiticu sa trimi laticami, čisto siromašnu ...
 — Dobar dan — reče mali princ.
 — Dobar dan — reče kitica.
 — Kade su ljudi? — uljudno pita mali princ.
 Kitica je jednoč bila vidila neku karavanu kako prohadja.
 — Ljudi? Mislim, da ih je pet ili šest. Te sam vidio jur pred ljeti. Ali nikada ne znaš kade ćeš je najti. Bludu kako je vjetar nosi. Prez žilja su, a to im jako škodi.

— Zbogom — reče mali princ.
— Zbogom — reče kitica.

XIX

Mali princ splazne na neki visoki brig. Jedine brige, ke je on poznavao, su bili oni tri vulkani, ki su mu bili samo do koljena. A ugašeni vulkan mu je služio kot stolčac. „S ovako visokoga briga“, reče on sebi, „ću jednim pogledom viditi cijeli planet i sve ljude ...“ Ali vidio je samo oštre kamene vrhe.

— Dobar dan — reče on za svaki slučaj.
— Dobar dan ... Dobar dan ... Dobar dan ... — odgovori odziv, eho.
— Gdo ste vi? — pita mali princ.
Gdo ste vi ... Gdo ste vi ... Gdo ste vi ... — odgovori odziv.
— Budite mi prijatelji, ja sam sâm — reče on.
— Ja sam sâm ... Ja sam sâm ... Ja sam sâm ... — odgovori odziv.
„Kako čudan planet!“ pomisli on onda. „Cijel planet je suh, šiljast i slan. I ljudi nimaju fantazije. Ponavljaju ono, ča im se veli ... Doma sam imao jednu kiticu: ona je svenek prva govorila ...“

XX

Stalo se je, da je mali princ po dugom hodu po pijesku, skalina i snigu konačno našao cestu. A sve ceste peljaju k ljudem.

— Dobar dan — reče on.
Onde je bio vrt pun cvatućih rož.
— Dobar dan — odzdravu rože.
Mali princ je pogleda. Sve su bile spodobne njegovoj kitici.
— Gdo ste vi? — pita jako začudjeno.
— Mi smo rože — velu one.
— Ah! — reče mali princ ...

I ćutio se je jako nesrićan. Njegova kitica mu je povidala, da je ona jedina svoje vrsti na cijelom svitu. A ovde ih je pet tisuć, sve jednake, u jednom jedinom vrtu!

„Jako bi se jadala kad bi ovo vidila“, reče on u sebi. „Strašno bi kašljala i pričinjala bi se, da umira, to sve, da se ne bi blamirala. A ja bi se morao pričinjati, da ju podvaram, ar bi drugače sama sebi dopustila, da umre, a to bi bila i za mene sramota ...“

Zatim on još reče sebi: „Vjerovao sam, da sam bogat zato ar imam jedinstvenu kiticu, a zapravo imam samo običnu rožu. Tim da imam nju i

moje tri vulkane, ki mi sežu do koljena i od kih se je jedan morebit za svenek ugasio, tim zapravo nisam jako važan princ ...“
Legao se je u travu i zaplakao.

XXI

U tom hipcu se pojavi lesica.

— Dobar dan — reče lesica.

— Dobar dan — ljubezno odgovori mali princ, ki se okrene ali ništa nije vidio.

— Ja sam ovde — reče neki glas — pod jabukom ...

— Gdo si ti? — pita mali princ. — Jako si lipa ...

— Ja sam lesica — reče lesica.

— Dojdi pak ćemo se igrati — joj predloži mali princ. — Tako sam tužan ...

— Ne morem se s tobom igrati — reče lesica. — Nisam upitomljena.

— Ah, oprost! — reče mali princ.

Ali, po nekom razmišljanju, on doda:

— Ča znači „pitomiti“?

— Ti nisi odavle — reče lesica — ča išćeš?

— Išćem ljude — reče mali princ. — Ča to znači „pitomiti“?

— Ljudi — reče lesica — imaju puške i striljaju. To je jako nezgodno! Oni imaju i kokoše. Jedino to je zanima. Išćeš kokoše?

— Ne — odgovori mali princ. — Ja išćem prijatelje. »a to znači „pitomiti“?

— To je nešto jur zdavno zabljeno — reče lesica. — To znači „nastaviti veze“.

— Nastaviti veze?

— Sigurno — reče lesica. — Ti si za mene samo mali dičak spodoban sto tisuć malim dičakom. Ja tebe ne tribam, a ti mene ne tribaš. Ja sam za tebe samo lesica spodobna sto tisuć drugim lesicam. Ali ako me upitomiš, bit ćemo zaistinu potribni jedan drugomu. Ti ćeš za mene biti jedini na svitu. Ja ću za tebe biti jedina na svitu.

— Polako te razumim — reče mali princ. — Poznam jednu kiticu ... i mislim, da me je ona upitomila ...

— To je moguće — reče lesica. — Na Zemlji je svega mogućega ...

— Oh, to nije na Zemlji — reče mali princ.

Činilo se je, da je lesica jako znatiželjna:

— Na nekom drugom planetu?

— Da.

— Je na tom planetu lovcev?

— Ne.

— To je zanimljivo! A kokoš?

— Ne.

— Ništa nije perfektno — zdahne lesica.

Ali lesica produžuje svoju staru misao:

— Moj žitak je dugočasan. Ja lovim kokoše, ljudi lovu mene. Sve kokoše su si spodobne i svi ljudi su si spodobni. Meni je, ada, malo dugčas. Ali, ako me ti upitomiš, će moj žitak biti pun sunca. Poznat ću zvuk tvojega koraka, ki se razlikuje od svih drugih. Drugi koraci me tiraju pod zemlju. Tvoj će me kot muzika opet vabiti iz zemlje van. I onda pogledaj! Vidiš, onde prik, ona žitna polja? Ja ne jim kruh. Žito meni ništa ne znači. Žitna polja me na ništa ne spominjaju. To je turobno! Ali tvoji vlasi su zlate boje kot žito. Bit će onda divno kad me upitomiš. Zlata boja žita će me spominjati na tebe. I sušnjanje vjetra u žitu će mi nastati drago ...

Lesica zamukne i dugo gleda maloga princa.

— Prosim te, ... upitomi me! — reče ona.

— Jako rado — odgovori mali princ — ali nimam čuda vrimena. Moram najti prijatelje i još upoznati čuda dugovanj.

— Človik pozna samo to, ča upitomi — reče lesica. — Ljudi već nimaju vrimena, da bi bilo ča upoznali. Oni kupuju sve gotovo kod trgovcev. Ali pokidob, da se prijatelji ne moru kupiti u trgovina, ljudi već nimaju prijatelje. Ako ti kaniš prijatelja, upitomi me!

— Ča moram učiniti? — pita mali princ.

— Moraš biti jako strpljiv — odgovori lesica. — Prvo ćeš se sjesti malo dalje od mene u travu. Ja ću te pomuče gledati, krajičkom oka, a ti nećeš ništa reći. Govor je izvor svih nesporazumov. Ali svakoga dana ćeš se moći sjesti malo bliže ...

Drugi dan jutro je mali princ opet došao najzad.

— Bolje bi bilo kad bi bio došao u isto vrime — reče lesica. — Ako budeš, na peldu, dohadjao u četiri ura otpodne, ću se ja jur od tri ura početo veseliti. Čim već vrimena projde, tim ću biti srićnija. U četiri ura ću se uzrujavati i uznemirivati: spoznavat ću cijenu sriće! Ali ako budeš dohadjao bilo kada, ja nikada neću znati, za ku uru moram pripraviti srce ... Zbog toga su tako potribni pravi običaji.

— Ča je to običaj? — pita mali princ.

— I to je nešto zdavno zabljeno — reče lesica. — To je ono, ča jedan dan razlikuje od drugoga, jednu uru od drugih. Kod mojih lovcev, na priliku, postoji jedan običaj. Oni četvrtak tancaju sa seoskimi divojkama. Zato je četvrtak divan dan! Ja se šetam do vinograda. Kad bi lovci tancali bilo kada, svi dani bi bili spodobni, a ja ne bi imala praznikov.

Tako mali princ upitomi lesicu. A kad se je približila ura rastanka:

— Ah! — reče lesica ... — Plakat ću se.

— Sama si si kriva — reče mali princ — ja ti nisam željio nikakovo zlo, ali ti si kanila, da te upitomim ...

— Sigurno — reče lesica.

— Ali sada ćeš se plakati! — reče mali princ.

— Dabome — odgovori lesica.

— Tim, znači, ništa nisi dobila!

— Dobila sam — reče lesica — zbog boje žita.

Zatim on još doda:

— Poj opet gledati rože. Razumit ćeš, da je tvoja jedinstvena na svitu. Zatim se vrati, da mi veliš zbogom, a ja ću ti darovati jednu tajnu.

Mali princ je prošao opet gledati rože.

— Vi uopće niste spodobne mojoj roži, vi još niste ništa — reče im on. Nigdor vas nije upitomio, a ni vi se niste nikomu pripitomile. Vi ste takove kot je bila moja lesica. Ona je bila lesica, spodobna sto tisuć drugim lesicam. Ali mojim trudom je nastala moja prijateljica i ona je sada jedinstvena na svitu.

Rože je bilo jako sram.

— Vi ste lipe, ali prazne — im još reče. — Za vas človik ne more umriti. Sigurno, običan prolaznik bi mogao misliti, da je moja roža vam spodobna. Ali ona sama je važnija nego vi sve skupa, ar je ona ta, ku sam poljivao. Zato ar je ona ta, ku sam stavio pod stakleni zvon. Zato ar je ona ta, ku sam branio zaklonom. Zato ar je ona ta, zbog ke sam poubijao gusinke (zvana dvi-tri, ke sam ostavio, da budu metulji). Zato ar je ona ta, ku sam čuo kako se tuži, hvali, ili kako kadakoč i muči. Zato ar je to moja roža.

I on se vrati lesici.

— Zbogom — reče on ...

— Zbogom — reče lesica. — Ovo je moja tajna. Jako je jednostavna: človik samo srcem dobro vidi. Sve važno je za oči nevidljivo.

— Sve važno je za oči nevidljivo — ponovi mali princ, da bi si zapametio.

— Vrime, ko si izgubio za svoju rožu, zbog toga ti je ta tvoja roža važna.

— Vrime, ko sam izgubio za moju rožu ... — ponovi mali princ, da bi si zapametio.

— Ljudi su zabili ovu istinu — reče lesica. — Ali ti ju ne smiš zabiti. Ti si nastao za svenek odgovoran za ono, ča si upitomio. Ti si odgovoran za svoju rožu ...

— Ja sam odgovoran za moju rožu ... — ponovi princ, da bi si zapametio.

— Dobar dan — reče mali princ.
— Dobar dan — odgovori skretničar (Weichensteller).
— Ča to djelaš? — pita ga mali princ.
— Sortiram putnike u pakete od tisuć ljudi — reče skretničar. — Šaljem vlake, ki je odnesu, jednoč na desno, jednoč na livo.
I jedan rasvitljeni brzi vlak, tutnji kot grmljavina, da se skretničareva kućica nek tresse.
— Strašno se pašću — reče mali princ. — Kamo kanu?
— To ni vlakovodja ne zna — reče skretničar.
I u suprotnom smiru zatutnji drugi rasvitljeni brzi vlak.
— Ča se jur vraćaju? — pita mali princ.
— To nisu isti ljudi — reče skretničar. — To je minjanje.
— Ča im nije bilo po volji onde kade su bili?
— Človik nigdar nije zadovoljan, bar kade je — reče skretničar.
Onda zagrmi i tretí rasvitljeni brzi vlak.
— Ča ovi gonu one prve putnike? — pita mali princ.
— Ništa oni ne gonu — reče skretničar. — Oni nutri spavaju ili zišu.
Samo dica pritišču nose na obločna stakla.
Samo dica znaju kamo kanu — reče mali princ.
— Dica trošu vrime za neku krpenu lutku, pak im brzo nastane jako važna, a ako im ju ki zame, onda se plaču ...
— Dici je lako — reče skretničar.

XXIII

— Dobar dan — reče mali princ.
— Dobar dan — odgovori trgovac.
Trgovao je sa zvanarednimi tabletami za gašenje žaje. Požrkneš jednu u tajednu i onda već ne ćutiš potrebu za pilom.
— Zač ti to prodavaš? — pita ga mali princ.
— Tako se prišpori čuda vrimena — reče trgovac. — Stručnjaki su izračunali. Prešporu se pedeset i tri minute u tajednu.
— I ča djelaš s timi pedeset i trimi minutami?
— Djelaš ča te je volja? ...
„Kad bi mi ostalo pedeset tri minute slobodnoga vrimena, išao bi čisto polako nekomu zdencu ...“

XXIV

Bilo je to osmoga dana, da mi se je dogodio kvar u pustini i uprav sam čuo priču o trgovcu i popio posljednji žrkalj svoje vodene rezerve:

— Ah! — rekao sam malomu princu — tvoje uspomene su jako lipe, ali ja još nisam popravio zrakoplov, već nimam ništa za piti, pak bi i ja bio srićan, kad bi mogao čisto polako poiti nekome zdencu!

— Moja prijateljica lesica ... — reče on.

— Mali moj, već nije govora o lesici!

— Zač?

— Zato ar more človik umriti od žaje ...

On nije razumio moj prigovor pak mi odgovori:

— Dobro je, ako je človik imao prijatelja, još i kad mora umriti. Ja sam pravoda zadovoljan, da mi je lesica bila prijateljica ...

„On pravo ne vidi pogibelj“, pomislio sam. „On nikada nije ni gladan ni žajan. Dosta mu je malo sunca ...“

Ali on me pogleda i odgovori na moje misli:

— I ja sam žajan ... hajdi, da poišćemo neki zdenac ...

Prez ufanja sam odmahnuo rukom: nima smisla iskati zdenac na sriću u beskrajoj pustini. Ali ipak smo se spravili na put.

Jur smo ure dugo hodali prez riči, spuščala se je noć i zvijezde su se počele svititi. Gledao sam je kot u sanji, ar sam imao jur nešto temperature zbog žaje. Riči maloga princa su mi se motale po glavi:

— Ada i ti si žajan? — sam ga pitao.

Ali on ne odgovori na moje pitanje. On mi jednostavno reče:

— Voda more biti dobra i za srce ...

Nisam razumio njegov odgovor, ali mućao sam ... Dobro sam znao, da ga ne smim pitati.

Bio je trudan. Sjeo se je. Sjeo sam se uza njega. I po kratkom mućanju on još veli:

— Zvijezde su lipe, ar spominjaju na kiticu, ka se ne vidi ...

Odgovorio sam „sigurno“ i prez riči sam gledao pješćane nabore u misećini.

— Pustina je lipa — doda on ...

I to je bila istina. Svenek sam ljubio pustinu. Posadiš se na pješćani brižić. Ništa ne vidiš. Ništa ne čuješ. A ipak se nešto svitljuca u tišini ...

— Ono ča pustinu čini lipom — reče mali princ — je znanje, da je u njoj negde shranjen zdenac.

Presenetio sam se, ar sam najednoč razumio to tajanstveno svitljucanje pijeska. Kad sam još bio mali dićak, sam stanovao u jednoj staroj hiži, a legenda je povidala, da je u njoj shranjena neka dragocjenost. Nigdor ju nikada nije otkrio, a morebit ju i nisu iskali. No, cijela hiža je bila na ta

način začarana. Moja hiža je diboko u svojemu srcu skrivala jednu tajnu

...

— Da — rekao sam malomu princu — je li su to hiža, zvijezde ili pustina, ono ča je čini lipim, je nevidljivo!

— Drago mi je, — reče on — da si istoga mišljenja kot moja lesica.

Pokidob je mali princ zaspao, zeo sam ga ja u ruke i krenuo sam dalje na put. Bio sam ganut. Činilo mi se je kot da nosim neki krhki kinč. »inilo mi se je još i, da nije bilo ničega krhkijega na Zemlji. Gledao sam u misečini to blijedo čelo, te zaprte oči, te drhteće vlase, ki su lepršali u vjetru, i mislio sam si: „Ja ovde vidim samo vanjsku formu. Ono najvažnije je nevidljivo ...“

Pokidob se je na njegovi poluotvoreni usnica pokazao skoro smišak, posmislio sam još: „Ono ča me tako jako uznemiruje kod ovoga maloga princa, to je njegova vjernost jednoj kitici, to je slika jedne rože, ka zrači u njemu kot plamen sviće, još i kad spava ...“ I činilo mi se je, da je on sada još krhkiji. Sviće moramo dobro čuvati: jedan jači dah vjetra bi je mogao ugasiti ...

I tako sam išao dalje i u zori sam našao zdenac.

XXV

— Ljudi se rivaju u brze vlake — reče mali princ — ali uopće ne znaju kamo kanu. Onda se jadaju i se obraćaju u krugu ...

I doda:

— To se ne isplaća ...

Zdenac, do koga smo bili došli, nije bio spodoban zdencem u Sahari. Saharski zdenci su obične školje, iskopane u pijesku. Ov je bio spodoban seoskomu zdencu. Ali ovde nije bilo nikakovoga sela i ja sam mislio, da sanjam.

— Zaistinu čudno — rekao sam malomu princu — sve je pripravno: koloturić, vidro i konopac ...

On se smije, pobadne konopac, obraća koloturić. A koloturić zaškripi kot stara vjetarnica na krovu, kad jur dugo nije bilo vjetra.

— Čuješ — reče mali princ — probudili smo ov zdenac, a on si jači ...

Nisam kanio, da se muči:

— Pusti mene — rekao sam mu — to je za tebe preteško. Polako sam podizao vidro do kamenoga ruba. Čvrsto sam ga postavio na njega. U moji ušima je još bila jačka koloturića, a u vodi, ka je još drhtala, sam vidio kako drhta sunce.

— Žajan sam te vode — reče mali princ — daj mi se napiti ...

I ja sam razumio, ča je iskao! ...

Zdvignuo sam vidro do njegovih usnic. Pio je zatvorenimi očima. Bilo je to kot neka tiha svetačnost. Ta voda je bila nešto čisto drugo nego pilo. Bila je rođena u hodu pod zvijezdama, u jački koloturica, u muki mojih ruk. Godila je srcu, kot dar. Isto tako su, kad sam još bio dičak, davale sviće na božićnom stablu, muzika polnoćice i nujnost veselih obrazov onu osebjnu lipotu svim mojim božićnim darom.

— Ljudi s tvogega planeta — reče mali princ — gaju pet tisuć rož u jednom jedinom vrtu ... ali ne najdu u tom ono, ča išću ...

— Ne najdu — odgovorim ja.

A zapravo bi mogli to ča išću najti u jednoj jednoj roži ili u nešto vode ...

— Sigurno — sam mu odgovorio.

Mali princ doda:

— Ali oči su slipe. Človik mora iskati srcem.

Napio sam se. Dihao sam lako. U zori ima pijesak farbu meda. Bio sam sričan i zbog te farbe meda. Zač sam onda morao ćutiti bol ...

— Moraš ispuniti tvoje obećanje — mi tiho reče mali princ, ki se je opet posadio uz mene.

— Ko obećanje?

— Znaš ... ona košarica za moju ovcu ... ja sam odgovoran za onu kiticu!

Zeo sam iz džepa moje skice. Mali princ je zagleda i reče smijući se:

— Tvoji baobabi su malo spodobni glavam zelja ...

— Oh!

A ja sam bio tako gizdav na baobabe!

— A lesica ... nje uši ... izgledaju skoro kot rogi ... čuda predužički su!

I on se opet smije.

— Nepravičan si, mali moj, nikada nisam ništa znao slikati zvana kače znutra i kače zvana.

— Oh! ne pači — reče on — dica ćedu se putiti.

I tako sam, ada, naslikao košaricu. I srce mi se je stegnulo dokle sam mu ju davao:

— Ti imaš neke plane, za ke ja ne znam ...

Ali on mi ne odgovori. Veli mi:

— Znaš, moj pad na Zemlju ... zutra će biti ljeto dan ...

Zatim, po nekoj tišini, još veli:

— Bio sam pao ovde u blizini ...

I počrljeni.

Opet sam ćutio neku ćudnu bol, ali nisam znao zbog ćega. Pritom mi je došlo na pamet pitanje:

— Znači, da se nisi slučajno šetao sâm, na tisuć milj daleko od ljudskih naseljev, onoga jutra pred osmimi dani, kad sam te strefio. Vrnuo si se na ono mjesto, na ko si bio spao?

Mali princ još već počrljeni.

A ja još malo rastegnuto velim:

— Morebit zbog obljetnice? ...

Mali princ opet počrljeni. On nikada nije odgovarao na pitanja, ali kad človik počrljeni, onda to znači „da“, ča nije tako?

— Ah! — rekao sam — bojim se ...

Ali on mi odgovori:

— Ti sada moraš na posao. Moraš se vratiti svojem motoru. Čekat ću na te ovde. Dođi opet sutra navečer ...

Ali to me nije pomirilo. Spomenuo sam se lesice. Kad človik dopusti, da ga upitomu, more se dogoditi i da se splakne ...

XXVI

Uz zdenac su stale ruševine neke stare kamene zidi. Kad sam se drugi dan navečer vraćao s posla, vidio sam zdaleka mojega princa kot sidi zgora na zidi, a noge su mu dolivisile. I čuo sam kako je rekao:

— Ti se, ada, već ne spominjaš? — je govorio. — Nije bilo čisto ovde!

Neki drugi glas mu je, prez sumlje, odgovarao, ar on na to veli:

— Da! Da! Uprav ovoga dana, ali ne na ovom mjestu ...

Približavao sam se k zidi. Još svenek nisam nikoga ni vidio ni čuo. Ali mali princ opet odgovara:

— ... Sigurno. Vidit ćeš moj slijed u pijesku. Onde na mene čekaj. Dojt ću noćas.

Bio sam još dvadeset metrov daleko od zidi, a još svenek nisam ništa vidio.

Po kratkom mučanju mali princ još veli:

— Imaš jak otrov? Si sigurna, da se neću dugo mučiti?

Postao sam, srce mi se je stegnulo, ali još svenek nisam ništa razumio.

— A sada poj — reče on ... — ja kanim doliskočiti!

Stoprv onda sam pogledao na podnožje zidi i veljek sam skočio najzad! Ovde se je prema malomu princu nastavljala jedna od onih žutih kač, čiji otrov te more usmrtili za trideset sekundov. Rovao sam u džepu, da bi izvukao revolver i počeo sam bižati, ali zbog larme, ku sam načinjao, polako skrsne u pijesku, kot vodoskok, ki umira, i ne pašćeći se odšmulja se med kamenje uz laki metalni zvuk.

Dospio sam do zidi za dobe, da rukami ulovim svojega maloga princa, ki je bio blijed kot snig.

— Ka priča je to? Sada razgovaraš s kačami!

Odvezao sam mu njegov zlatni šal, koga je svenek nosio oko vrata. Pomoćio sam mu slipo oko, i dao sam mu se napiti. I sada se nisam

segurao još dalje pitati. Gledao me je ozbiljno i ruke vrže oko mojega vrata. Δutio sam kako mu srce tuca, kot kad ptica umira, ku su puškom nastriljili. On mi reče:

— Veselim se, da si našao kvar na motoru. Sada se moreš vratiti domom ...

— Kako da to znaš?

Uprav sam mu kanio povidati, da mi se je, protiv svakomu očekivanju, ugodalo moje djelo!

On ne odgovori na moje pitanje, ali veli još:

— I ja se danas vraćam domom ...

Zatim još turobno:

— To je čuda dalje ... to je čuda teže ...

Dobro sam ćutio, da se dogadja nešto zvanaredno. Čvrsto sam ga držao u ruka kot malo dite, a ipak mi se je činilo kot da pada ravno u dibinu, ali ja nisam bio u stanju, da ga najzadržim ...

Njegov pogled je bio ozbiljan, nekako izgubljen u daljini:

— Imam tvoju ovcu. A imam i škrablju za ovcu. A imam i košaricu ...

I tužno se nasmiši.

Dugo sam čekao. Δutio sam kako mu je polako nastalo sve toplije.

— Mali moj, ti si se bio prestrašio ...

On je bio pun straha, sigurno. Ali se nužno smije:

— Danas navečer ću se još čuda već bojati ...

Δutio sam, da mi je opet zima, da se to sve mora dogoditi. I razumio sam, da ne morem izdržati, da već nikada neću čuti njegov smih.

— Mali moj, kanim, da i dalje čujem kako se smiješ ..

Ali on mi reče:

— Noćas je ljeto dan. Moja zvijezda će stati točno iznad onoga mjesta, na ko sam pao projuće ljeto ...

— Mali, nije to samo čemerna sanja, ta priča o kači, o dogovoru i o zvijezdi ...

Ali on ne odgovori na moje pitanje. Reče mi:

— Ono ča je važno, se ne vidi ...

— Sigurno ...

— To je kot s kiticom. Ako ljubiš kiticu, ka se nahadja na nekoj zvijezdi, onda je lipo u noći gledati nebo. Sve zvijezde su pune kitic.

— Sigurno ...

— To je kot s vodom. Ona, ku si mi dao piti, bila je kot muzika, zbog koloturica i konopca ... se spominjaš ... bila je dobra.

— Sigurno ...

— Gledat ćeš u noći zvijezde. Moj dom je premali, da bi ti pokazao kade se nahadja. Bolje je ovako. Moja zvijezda će za tebe biti jedna od

zvijezdov. Tako ćeš rado gledati sve zvijezde ... Sve ćedu one biti tvoje prijateljice. A, zvana toga, darovat ću ti nešto ...

On se opet smije.

— Ah! Mali, mali, kako rado čujem tvoj smih!

— Uprav to će biti moj dar ... to će biti kot s vodom ...

— Ča kaniš tim reći?

— Svi ljudi imaju zvijezde, ali one svim ne značu isto. Za one, ki putuju, su zvijezde peljači. Za druge su one samo male sviće. Za druge opet, za učenjake, su one problemi. Za mojega poslovnoga človika su one bile zlato. Ali sve te zvijezde muču. Ali ti, ti ćeš imati zvijezde kakove nigdor nima ...

— Ča kaniš tim reći?

— Kad budeš gledao nebo u noći, će to za tebe biti kot da se sve zvijezde smiju, ar ću ja stanovati na jednoj od njih, ar ću se ja na jednoj od njih smijati. Samo ti ćeš imati zvijezde, ke se znaju smijati!

I on se opet smije.

— A kad se utišiš (ar človik se svenek utiši), bit ćeš srićan, da si me upoznao. Na svenek ćeš mi ostati prijatelj. Poželjit ćeš, da se smiješ s manom. Otpriti ćeš koč-toč oblok, onako, za zabav ... I tvoji prijatelji ćedu se čuditi kad vidu, da se smiješ kad gledaš nebo. Ti ćeš im onda reći: „Da, zvijezde me svenek tiraju na smih!“ A oni ćedu misliti, da ti se bludi! Ja sam bio igrao s tobom šalu.

On se opet smije.

— To će biti kot da sam ti, namjesto zvijezdov, darovao šaku zvončićev, ki se znaju smijati ...

I on se još svenek smije. A zatim opet nastane ozbiljan:

— Nočas ... ti znaš ... neka dojtí.

— Neću te zaostaviti.

— Izgledat će kot da sam bolestan ... nekako kot da umiram. Tako je to. Neka dojtí, da to gledaš, nima smisla ...

— Neću te zaostaviti.

Ali on je bio pun skrbi.

— Velim ti to ... i zbog kače. Ne smi te ugristi ... Kače su zle. Moru ugristi iz veselja ...

— Neću te zaostaviti.

Ali njega nešto pomiruje:

— Istina, one već nimaju otrova za drugi ugriz ...

Nisam upametzeo kad se je te noći spravio na put. Nečujno je skrsnuo. Kad sam ga pak dosignao, je hodio odlučno, brzim korakom. Reče mi samo:

— Ah! ti si ovde ...

I zame me za ruku. Ali još se je mučio.

— Falingu si načinio. Imat ćeš boli. Izgledat će kot, da sam mrtav, a to neće biti istina ...

Ja sam mučao.

— Razumiš. To je predaleko. Ne morem sobomzeti ovo tijelo. Ono je preteško.

Ja sam mučao.

Ono će ležati kot stari zaostavni omot. Za starimi omoti se ne tuguje ...

Ja sam mučao.

Nastao je nešto malodušan. Ali onda se je opet trsio:

— Bit će prelipo, znaš. I ja ću gledati zvijezde. Sve zvijezde ćedu biti zdenci sa hrdjavimi koloturići. Sve zvijezde ćedu mi se dati napiti ...

Ja sam mučao.

— To će biti tako veselo. Ti ćeš imati petsto milijoni zvončićev, ja ću imati petsto milijoni zdencev ...

I on zamukne, ar se je plakao ...

— To je ovde. Pusti, da zakoraknem sâm ...

I on se je posadio, od straha. Zatim još veli:

— Znaš ... moja kitica ... ja sam za nju odgovoran! A ona je tako slaba! Ona je kot dite. Ona ima samo četire trne, ki nisu vridni, da ju branu od svita ...

Posadio sam se, ar već nisam mogao stati. On reče:

— Ovo ... To je sve ...

Još je malo oklijevao, štenta, zatim se stane. Zakorakne. Ja se nisam mogao ganuti.

Najednoč kot žuta strijela kod njegove košćice. Jedan hipac je negibljiivo stao. Nije zakriknuo. Pao je polako, kot kad pada stablo. Nečujno je pao u pijesak.

XXVII

Odonda je sigurno jur prošlo šest ljet ... Nikada još nisam povidao ovu štoricu. Drugi tovaruši, ki su me nanovič vidili, su bili jako zadovoljni, da sam se živ vrnuo. Bio sam tužan, ali rekao sam im: „To je od trudnoće ...“

Sada sam se malo utišio. To znači ... ne čisto. Ali dobro znam, da se je on vrnuo na svoj planet, ar u zori nisam našao njegovo tijelo. To nije bilo teško tijelo. ... I ljubim u noći slušati zvijezde. To je kot petsto milijoni zvončićev ...

Ali sada se događja nešto zvanaredno. Na košaricu, ku sam nacrtao malomu princu, zabio sam dodati kožni remen! Nikada ga neće moći

pričvrstiti ovci. I ja se pitam: „Ča se je dogodilo na njegovom planetu? Morebit je ovca ipak požerala rožu ...“

Jednoč sebi velim: „Sigurno ne! Mali princ svaku noć stavlja rožu pod stakleni zvon i dobro pazi na ovcu ...“ Onda sam srićan. I sve zvijezde se tiho smiju ...

Onda pak opet velim sebi: „Človik je kočkrat i rastrešen, a to je dosta. Jednoga večera će zabit stakleni zvon, ili će morebit ovca u noći tiho proteći ...“ Onda se svi zvončići pretvaraju u suze! ...

To je jako velika tajna. Za vas, ki isto tako ljubite maloga princa kot i za mene, se sve na svitu minja ako je negde, bogzna kade, neka ovca, ku ne poznamo, požerala ili nije požerala jednu rožu ...

Pogledajte nebo. Pitajte se: „Je ovca požerala rožu ili nije?“ Da ili ne. I vidit ćete kako se sve minja ...

A nijedan odraščćen človik nikada neće razumiti, da je to tako važno!

Ovo je za mene najlipša i najtužnija krajina na svitu. Ovde se je mali princ pojavio na Zemlji, a i skrsnuo.

Gledajte pažljivo tu krajinu, da ju sigurno prepoznate, ako jednoga dana budete putovali po Afriki, u pustini. I ako vam se dogodi, da slučajno onde dojdete mimo, ja vas od srca prosim, ne pašćite se, postanite malo pred onom zvijezdom! Ako vam se onda približi neki dićak, ako se smije, ako ima zlatne vlase, ako ne odgovara kad ga pitate, onda ćete dobro uganjati gdo je to. Onda budite ljubezni! Ne ostavljajte me ovako tužno: odmah mi pišite, da se je vratio ...